

Cristina Pepino: *Scenografie* című albumának borítója. Bukarest, 2014.

Aladdin és a csodalámpa. R: Cristian Pepino, T: Cristina Pepino, Constancai Gyermekszínház, 2005

Novák Ildikó

„A SZÍNHÁZ EGY MÁGIKUS MŰVÉSZET”

MEMENTO – CRISTINA PEPINO (1951–2013)

Cristina Pepino neve, gondolom, mindenki számára ismerősen cseng, hiszen az utóbbi húsz évben nem nagyon volt olyan, Cristian Pepino által rendezett romániai bábelőadás, amelynek díszlet- és bábtervezését ne felesége, kollégája, barátja, alkotótársa, Cristina jegyeztet volna. Ahogy a nevük is sugallja, mintha a bábszínházi munkára lettek volna „predesztinálva”¹. Szinte gyerekkoruktól együtt vannak-voltak, Cristina 16, Cristian 17 éves volt, amikor megismerkedtek. Azóta éltek és dolgoztak együtt. És főleg ez a kapcsolat határozta meg leginkább mindkettejük életét, alkotó egyéniségét. Mert az ő esetükben a (báb)színházcsinálás életforma, világnézet (ahogyan Petőfi is nyilatkozta arról, hogy ki milyen nemzethez sorolja magát), „lelkismereti” kérdés, létforma volt számukra a BÁBUK által benépesített világ, amelyet együtt – nem egymás ellen, hanem egymást kiegészítve – álmodtak és éltek meg.

Azok számára, akik nem ismerték, nem hallottak felőle, néhány életrajzi adat:

Cristina Pepino (sz. Safta) 1951. november 2-án született Máramarosszigeten. Fiatalon került Bukarestbe, ahol Virgil Almășan és George Apostu magántanítványaként design-tanult, később szakfolyóiratokban divattörténettel, divattal foglalkozó írásokat közölt, majd az elmúlt húsz évben bábszínházi díszlettervezőként dolgozott, elsősorban Cristian Pepino rendezővel együtt. Ahogyan több interjúban is nyilatkozta², első fontos színházi munkája az 1992-ben Dan Jitianu díszlettervezővel való

közreműködése volt, ennek következtében a Piatra Neamti-i Ifjúsági Színház Gombrowicz *Operettje* előadásának a jelmezterveit készítette. Első bábszínházi díszletterve korábban született (1965-ben), a Ploiești-i Bábszínházban Al. T. Popescu *Ezüst leopárd* c. előadását tervezte, és ahogy az interjúban fogalmazott: „azóta minden előadás egy kihívás”.³ Kiteljesedett szakmai karrierje is bizonyítja, a továbbiakban egymást követték a felkérések. Cristian Pepinoval közösen dolgozott a bukaresti Színház és Filmművészeti Egyetem⁴ keretén belül működő bábszínész szak vizsgamunkáihoz szükséges bábuk és díszletek terveinek elkészítésén és azok kivitelezésén; a több mint húsz év alatt mintegy száz előadást készítettek el közösen romániai és külföldi bábszínházakban⁵.

Adriana Teodorescu így jellemzi Cristina Pepinot: „a bábszínházi tér hangja, amelyben a díszlet a színek visszhangjában és fantáziájában robban, aki a modern technikát barátjává, szövetségesevé tette”⁶. Az interjúban Teodorescu arra kérdezett rá, hogy amikor elkezdte a bábszínházi munkát, nem félt-e versenyre kelni más, már megalapozott hírnevű, jónevű díszlettervezőkkel. A válasz jellemző volt rá: „én nem más díszlettervezőkkel keltem versenyre, hanem a televízióval, a számítógéppel, a rajzfilmekkel.”⁷

Arra a kérdésre, hogyan találta ki a mesék terét, szereplőit, így válaszolt: „én magamnak mondom

1 Tulbure, Raluca, (2011), *Interviuri Cristian si Cristina Pepino „Teatrul de animatie este o lume pe care trebuie să o inventezi aproape în întregime. Ca și cum ai crea o nouă lume”*. Interjúk: Cristian és Cristina Pepino, *Az animációs színház egy olyan világ, amelyet szinte teljes mértékben ki kell találnod. Mintha egy új világot teremtenél*, (saját fordítás)Teatrul azi, nr.5-6., p.19-32.

2 Hoge, Toma, 2012, *Despre arta păpușarilor români. Dialoguri cu maestrul scenei. (A román bábosok művészetéről. Dialógusok a színpad mestereivel)*. Vol.2.kötet, Iași, Editura Sedcom Libris.

3 Hoge, 2012,90

4 UNATC-Bucuresti, ahol 1990 óta folyik bábszínész-képzés Cristian Pepino irányításával

5 Tulbure, 2011,27

6 Teodorescu, Adriana, *Divanul cu papusi. (Heverő, bábokkal)*. (<http://a-din-gag.blogspot.ro/2009.09.01>), (saját fordítás)

7 idem

Hófehérke. R: Cristian Pepino, T: Cristina Pepino, Tândărica, 2006

a mesét, magamnak mesélek. Azután készítem el a színpadképeket. Aztán a terveket. (...) Számomra a legnagyobb kihívás az, hogy minden előadásban kitaláljak valami újat. Nem tudom, hogy alkotó vagyok-e. Névtelen vagyok. Nem magamat fejezem ki, hanem a mesét mondom, amelyet viszont a színészek néha másként mondanak, mint ahogy én elképzeltem⁸.

Aki ismerte Cristina Pepinot, tudja, hogy ezek a szavak valóban az ő személyiségéből fakadnak, nem valamilyen póz vagy álszerénység mondatta vele. Úgy élt, hogy tudta, ez a névtelenség nem megalázó számára, és nem káros a bábszínház számára sem, hiszen „a gyermeknek nem kell tudnia, hogy én rajzoltam meg a figurákat, én terveztem meg. Neki mennie kell a mesével.”⁹

Ugyanebben az interjúban azt is megfogalmazta, hogy „amíg az ‘élő színházban’ a jó és inspirált díszletről akkor beszélhetünk, ha az szinte láthatatlan, addig a bábszínházban ez a dolog nem érvényes. Mert a szereplő ahhoz a világhoz viszonyul, amit te, a díszlettervező, megteremtettél neki. (...) én azt hiszem, hogy a paravános játékban nem lehet megteremteni a fantasztikumot. Mert ott nincs meg az a csoda és varázslat, mint a nyitott és nagylelkű színpadterében.”¹⁰

Cristina Pepino díszletei, bábfigurái hatalmas változást hoztak a kortárs romániai bábjáték területén. Az erőteljes színhasználat, a részekből egésszé komponált, hatalmas méretű bábuk, a digitális technikák beépítése az animációs színház hagyományos technikai közé; csak néhány jellemző vonás, amely az általuk „teremtett világot” különlegessé és a sajátos stílusú munkáikat egyedivé tették. Azt nyilatkozta, hogy nem lett rendező,

mert „nincs olyan szintetizáló képességem, mint egy férfinak, ami szükségszerű egy rendezőnél. Befele forduló vagyok, nincs mindig türelmem, és olyankor szükségem van a rendezőre, mint egy falra, ami köztem és a színészek között van, az ötlet és az előadás között.”¹¹

A Raluca Tulbure által lejegyzett interjúban a következőképpen fogalmazott: „Az animációs színház egy olyan világ, amelyet szinte teljes mértékben ki kell találnod. Mintha egy új világot teremtenél.”¹²

Cristian Pepino rendezővel – alkotótársaként – kiemelkedő előadásokat „teremtettek”. Nem szerződött egyetlen színházhoz sem, mégis ott hagyta lelkének lenyomatát az elmúlt húsz év bábelőadásainak világában¹³. Természetesen nem említhetjük meg ebben a rövid emlékezésben az összes munkáját, essék szó csupán néhány kiemelkedő alkotásáról. Ilyen a *Madarak találkozása* Farid Uddin Attar nyomán, Mihaela Tonitza lordache alapötlete, Cristian Pepino forgatókönyve, bábtervei, rendezői koncepciója és Cristina díszlet- és jelmeztervei alapján, amelyet a bukaresti Színház és Filmművészeti Egyetem diákjainak vizsgálőelőadásaként mutattak be 1993-ban, és amelyet a bukaresti Tändărică Színház 70 éves fennállásának évfordulójára ugyanazzal a szereposztással felújított Cristian Pepino rendező. Az előadás problematikája az egyén és a világ viszonya; az anyagi világ nehézségein felülemelkedő, szabadságkereső madár szimbóluma, az anyaghasználat, az élő test és a bábtest egésszé komponálása az elmélyült keleti gondolkodás szemszögén keresztül ma is érvényes színházi nyelv, amely abban az időszakban és kontextusban különleges erővel hatott. Az előadás nemzetközi elismerésben is részesült, több díjat nyert belföldi és külföldi fesztiválokon.

8 idem

9 idem

10 idem

11 Teodorescu, idem

12 Tulbure, Raluca, (2011), *Interviuri Cristian și Cristina Pepino* „Teatrul de animație este o lume pe care trebuie să o inventezi aproape în întregime. Ca și cum ai crea o nouă lume”. Interjúk: Cristian és Cristina Pepino: „Az animációs színház egy olyan világ, amelyet szinte teljes mértékben ki kell találnod. Mintha egy új világot teremtenél”. (N. I. fordítása), Teatrul azi, nr.5-6., p.19–32.

A Szépség és a Szörnyeteg. R: Cristian Pepino, T: Cristina Pepino, Tandarica, 2000.

Monica Andronescu egy olyan „gesztusköltemény”-nek nevezi a felújított előadást, amely megpróbálja megmutatni „a perzsa költő filozofikus költeményéhez vezető utat”¹⁴.

Úgy fogalmaz, hogy az előadás: „egy fény-árnyék játék, amely elmesélhetetlen, de amelyben ott létezik tiszta formában az emóció, ami természetesen a nagyon jó bábmozgatásból születik, és amely mögött ott van egy hasonlóan nagyszerű ötlet.”¹⁵ 1995-ben mutatta be a Tãndãricã Színház a *Play Faustot*, amelyet szintén a Pepino-alkotópáros álmodott meg. Az előadásban kevert technikát alkalmaztak, emberi testtel kombinált anyagok, óriásbábuk, részekből egészé komponált és szétbomló alakok, valamint a *Faust*-bábjáték felhasználásával teremtették meg azt a színhadi csodát, amelyen keresztül a néző minden pillanatban érezhette azt nyughatatlanságot, amely a goethei műből ismert alakot űzi, a pillanat gyönyöre, az „oly szép vagy, óh, maradj!”-ba kódolt kihívások felé. A történetet úgy ábrázolták, a színészi energiákat, alakításokat, a nyílt szín tér- és látványelemeit úgy keverték meg a néző szeme előtt, hogy az valóban részese lehetett a mágikus szín- és anyagváltozások bővületének.

Munkásságuk másik kiemelkedő eredménye a *Candide*, a bukaresti Tãndãricã Színház előadásában, amely Cristian Pepino szabad témakezelé-

sében a bábjáték eszközeit használva, kegyetlen, kíméletlen nonverbális olvasatát kínálja a felvilágosodás nagy gondolkodója, Voltaire tollából született filozófiai parabolának. Színhadra alkalmazásával, fergeteges színészi játékra adva lehetőséget a megteremtett bábvilágban. Az asztali játék grotesksége, bábu és mozgató megkettőzött képi megfogalmazása erős impulzusokat ad a nézőnek, aki a nonverbális elemek hatására szabadon olvashatja a vizuális narratívát akkor is, ha nincsenek előzetes ismeretei Voltaire művének tulajdonképeni tartalmáról, hiszen a színhadi paródia a mindenkori kormányok, zsarnokok, képmutatók ellen szólal meg félreérthetetlen gesztusnyelven.

Sok interjú, számtalan előadás emlékezete, valamint végleges távozása után¹⁶ egy frissen kiadott (2014), munkáinak képanyagát tartalmazó album őrzi Cristina Pepino egyéniségének, gondolatainak erejét, megrajzolt, kifaragott bábu pedig kezének nyomát. A bábszínházról azt szoktuk mondani, hogy halott anyaggal dolgozunk, és az alkotó folyamat alatt életet lehelünk a mozdulatlan anyagba, hiszen a jelentéssel teli mozdulat életre kelti azt. A színház a pillanat művésze: megszületik a csoda, de tovaillan. Csak addig él, amíg az emlékezet (játsszók, nézők emlékezete) megőrzi. Az élet gyorsan változó forgatagában pillanatok alatt betemet mindent a feledés. A „halott anyag” azonban, hihetetlen, de

13 Tulbure, 2011,26

14 Andronescu, Monica, <http://yorick.ro/adunarea-pasarilor-dupa-20-de-ani/11.11.2015>

15 Andronescu, idem

16 Cristina Pepino 2013. július 22.-én hunyt el Bukarestben

ezen is felülkerekedik. Mert az anyag, formába mervítve, megőrzi annak a gondolatait, kézjegyét, aki megálmodta. Helyet foglal, törődni kell vele, tehát emlékezni kell. Hadd higgyük, hogy ideig-óráig ugyan, de megállíthatja a feledést is.

Kétségbevonhatatlan evidencia, hogy bár az ember élete véges, és születésünktől kezdve tudjuk, hogy egyszer számunkra is eljön az utolsó pillanat: mégis értetlenül állunk a halál ténye előtt. Nem tudjuk fel-fogni, hogy egyszer csak végérvényesen elmúlik valaki, VALAKI, aki fontos volt számunkra: nincs és nem is lesz már közöttünk. Soha többé. Ezért a szavak távolról sem képesek kifejezni azt, hogy milyen nyomot hagy bennünk egy élőlény, milyen álmai voltak,

milyen volt a mosolya, miben hitt, milyen volt a hangja, mit szeretett, vagy milyen volt, ha haragos volt, mitől villant a szeme, hogyan nevetett...

A fényvé változott lélek azonban világít és felidézheti bennünk azt a hitet, amely végigvezetett egy embert a saját életének útvesztőin. Cristina Pepino esetében útmentén viruló színpompás virágcsokrokhoz hasonlóan világítanak a sok mosolyt, örömet adó meseszereplők, a „megteremtett” drámai alakok, amelyek felnőttest, gyermeket egyaránt elröpítenek egy olyan régióba, ahol a színházak bársorny széksoraiban ülve hitet, erőt kaphatnak a mindennapok lélektipró nehézségeinek elviseléséhez.

Felhasznált irodalom

1. Andronescu, Monica, (saját fordítás), <http://yorick.ro/adunarea-pasarilor-dupa-20-de-ani/11.11.2015>
2. Hogeia, Toma: *Despre arta păpușarilor români. Dialoguri cu maestrul scenei. (A román bábosok művészetéről. Dialógusok a színpad mestereivel).* (saját fordítás), Vol.2., Iași, 2012, Editura Sedcom Libris,.
3. Cristina Pepino: *Scenografie.* București, 2014, Editura UNATC Press.
4. Tulbure, Raluca: *Interviuri: Cristian și Cristina Pepino „Teatrul de animație este o lume pe care trebuie să o inventezi aproape în întregime. Ca și cum ai crea o nouă lume”.* Interjúk: *Cristian és Cristina Pepino: „Az animációs színház egy olyan világ, amelyet szinte teljes mértékben ki kell találnod. Mintha egy új világot teremtenél”.* (saját fordítás), Teatrul azi, 2011, nr.5–6., p.19–32.
5. Teodorescu, Adriana: *Divanul cu păpuși. (Heverő, bábokkal).* (saját fordítás), <http://a-din-gag.blogspot.ro/2009.09.01>.

THEATER IS A MAGICAL ART

In the past twenty years, there has hardly been a Romanian puppet performance directed by Cristian Pepino in which the puppets and scenery were not designed by his wife and artistic collaborator, Cristina. This article is in memory of Cristina Pepino, who died in 2013. Cristina Pepino's puppets and scenery brought about huge changes in Romanian contemporary puppetry. Her powerful use of color, her gigantic puppets composed of many parts, the integration of digital techniques with traditional theater techniques – these are just some of the characteristics used by her and her husband to shape a “created world”, which made their works special and unique. Images of her work were compiled in an album, published in 2014, reflecting Cristina Pepino's personality and the strength of her thoughts, while her imprint marks all her drawn and carved puppets.